

Texten ingår i:

Anna Angelin (red.) och Torbjörn Hjort (red.)

Socialt arbete i förändring – utmaningar och villkor inom utbildning, forskning och praktik

Sid. 167-178

DOI: <https://doi.org/10.37852/oblu.180.c468>

Denna text är licensierad under CC-BY, Erkännande. (Se fullständiga villkor: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>) Enligt licensen får verket spridas och bearbetas utan att tillstånd behövs, men verkets upphovspersoner måste anges.

ISBN: 978-91-7895-545-9

ISBN (elektroniskt): 978-91-7895-546-6

DOI: <https://doi.org/10.37852/oblu.180>

© Författarna och Socialhögskolan, Lunds universitet, 2022

Redaktörer: Anna Angelin och Torbjörn Hjort

Adress: Lunds universitet, Socialhögskolan, Box 23, 221 00 Lund

Socialt arbete i förändring

*– utmaningar och villkor inom utbildning,
forskning och praktik.*

Jubileumsbok 2022

ANNA ANGELIN & TORBJÖRN HJORT (red.)

Utdrag kapitel 8 sid. 167-178

ISBN: 978-91-7895-545-9

© Författarna och Socialhögskolan, 2022

Redaktörer: Anna Angelin & Torbjörn Hjort

Adress: Lunds Universitet, Socialhögskolan, Box 23, 221 00 Lund

8. Att bygga ett forskningsämne

SUNE SUNESSON

Vad är möjligt att veta?

Under 1970-talet kom flera viktiga beslut om de svenska universiteten. Ett av dessa var att inordna socionomutbildningen och därmed socialhögskolorna i universiteten. Socialt arbete skulle bli ett universitetsämne med egen forskningsorganisation¹. År 1977 skulle det sättas i verket. Samtidigt arbetade den stora Socialutredningen, som man väntade sig skulle förändra sociallagstiftningen och klienternas ställning och skapa ”socialtjänst”. Namnet på forskningsämnet blev efter långa diskussioner, men utan definition, ”socialt arbete”, samma namn som huvudämnet i socionomutbildningens sociala linje just hade fått. Men fanns det någon socialt-arbete-vetenskap?

Vad var det man egentligen skulle göra i forskningen i socialt arbete? Skulle man beskriva vad socialarbetare gjorde? Skulle man föreslå vad socialarbetare skulle göra? Vilka socialarbetare då förresten? Ingen av dem som fattade besluten hade någon konkret plan. Det fanns några få forskare, som bekände sig till ämnet och som tänkte fortsätta med det de redan höll på med, framför allt i Stockholm. Socialutredningen, som krävt forskning i den sociala sektorn hade egentligen inte några förslag, men initierade några strödda projekt. Regeringen hade heller inte någon linje, men konferenser ordnades, ett antal professorer från USA inbjöds och berättade vad de höll på med. De internationella forskningserfarenheterna gjorde inget starkt avtryck. Socionomernas yrkesorganisationer visste inte riktigt vad de ville heller, bara att det skulle vara forskning. Kommunerna var eniga om att resurser för forskning skulle tillföras, men de var oklara om syftet. Ofta framförde de rättviseargument, där de pekade på sjukvårdens och läkarvetenskapens stora forsk-

---

¹ Flera andra högskoleutbildningar, som sjuksköterskeutbildningen, infogades också och blev påbyggda med forskningsämnena.

ningsresurser.² I brist på tydliga och gemensamma linjer hänvisade många till svenska traditioner i social forskning, som Sundbärgs Emigrationsutredning (1913), Dag Hammarskjölds och Sven Skoghs insatser i Arbetslöshetsutredningen (SOU 1931:20) eller på senare år Sten Johanssons och Per Holmbergs arbeten i Låginkomstutredningen (1970) och Walter Korpis *Fattigdom i välfärden* (1970), alltså sådant som man alltid hade hållit på med i svensk samhällsvetenskap.

Uppgiftsosäkerheten var alltså stor, men den högste ansvarige ämbetsmannen, Lars Sköld sa ifrån: det skall bli forskning, och det ska heta ”socialt arbete”.

Vi i Lund kom i gång sist av de fyra stora universitet (Stockholm, Göteborg, Umeå och Lund) som fått resurser för forskning i socialt arbete. 1984 började jag som professor på Socialhögskolan i Lund. Min forskning i Stockholms socialförvaltning hade inte legat vid Socialhögskolan, där jag varit anställd på halvtid mellan 1973 och 1980. Jag hade inga pågående forskningsprogram i socialt arbete, efter att Stockholmsprojektet avslutats 1982, men jag hade ansökningar under beredning på några ställen. Jag kom utifrån, från sociologiska institutionen. Ingen hade gett mig någon annan uppgift än att vara professor, och det förutsattes att jag skulle se till att Lunds universitet fick forskning och forskarutbildning i socialt arbete, ett ämne som fortfarande nätt och jämnt fanns.

Hur tar man itu med en sådan uppgift? Vilka förebilder fanns det för forskning om socialt arbete? Vad var det vi visste för litet om, och måste förklara? Vilka institutionella system hade vi ansvar för att granska, och varifrån kom det ansvaret? Jag fick genast ett positivt rykte, jag sa välkommen till allt och alla, men också ett negativt rykte – jag framställdes som totalt principlös – jag tyckte inte ens att det var viktigt att doktoranderna i socialt arbete skulle vara socionomer! En anklagelse löd: Det du gör visar att du struntar i om forskning i socialt arbete inte alls handlar om ”socialt arbete”! Hur kom det sig att man talade så?

---

² Läs om detta i ”Socialt arbete – en bakgrund till ett forskningsämne” ur Högskoleverket (2003) *Socialt Arbete. En nationell genomlysning av ämnet*, sid. 75–131.

Jag kommer tillbaka till 1984, men jag måste börja i en annan ände, mer teoretisk kanske, men ändå ganska handfast.

Det är nog många som tänker sig att det är ganska självklart vad ett forskningsämne skall handla om, och att det är en svaghet att starta ett ämne utan att veta det, utan att ha definierat ämnets själva *kärna*. Det hörs på namnet, kanske man tänker. En kemiinstitution, ja, där forskar de om kemi, ”vetenskapen om materien och materiens förvandlingar”. En biologiiinstitution, till exempel botanik, om biologi. Men vilken kemi, vilken biologi? Det finns en långtgående specialisering mellan delarna i kemiämnet, om vi tar det som exempel. Den har pågått i ett par hundra år, och gett tydligare gränser, som ibland blivit hårda, ibland ifrågasatts och till och med smält bort. Specialiseringen, ibland teoristyrd, ibland metodstyrd, visar sig ofta olämplig för att hantera gränzoner inom ämnet och mellan kemi och å ena sidan fysik, och å andra sidan livsvetenskaperna. I den medicinska vetenskapen försvinner rent av stora områden och tidigare självklara ämnen. I Lund har vi ingen professor i anatomi, vilket många blir chockerade över, inte heller i histologi. Det här beror på hur gränzonerna uppstår i den vetenskapliga praktiken, och det leder ofta till överraskande allianser och sidbyten. Om kemisterna inte riktigt kunnat svara på vad de helst borde göra i framtiden, och vad som ska utslutas, varför skulle då vi vara så tvärsäkra på vad vi borde göra och inte göra? Det som nyss kallades kärnan i ett forskningsämne blir efter hand en töjbar ordbehållare, snarare än en hårt riktningsgivande definition. Thomas Brante, som gick bort 2016, skrev en hel del om forskning i socialt arbete, om ”kärnor” och ”periferier” i ämnen (Brante 1987; 2003).

Ett sätt att börja är att se efter vad andra har gjort. Det var ont om bra översikter över forskning i socialt arbete i olika länder, men Sidney Zimbalist hade gjort ett intressant försök i *Historic themes and landmarks in social welfare research* (Zimbalist 1977). Zimbalist ville presentera ”landmark studies”, ”milstolpar” i forskning i socialt arbete. Han tar upp de sex teman eller ämnesområden, som han ansåg haft störst betydelse i USA under 1900-talet. Han tar dem i tidsordning. Eftersom Zimbalist var fattigdomsforskare är det inte överraskande att han börjar med ”fattigdomens orsaker”, och därefter tittar på ”undersökningar av fattigdomens omfattning, prevalens”. Det tredje temat anknyter till de första, och har fortfarande makrosociologisk karaktär, nämligen ”the social survey movement”, de översiktsstudier som kom att bli kunskapsbakgrund för mycket av reformrörelserna i USA under 1930-talet.

Undersökningarna från Pittsburgh, ("The Pittsburgh Surveys") är särskilt berömda. Sedan kommer "socialstatistiken", kampen för en enhetlig statistik som är begriplig och användbar, till exempel för att jämföra sociala förutsättningar mellan delstater, kommuner och stadsdelar. Som femte tema kommer "utvärderingsforskningen", med kritiska genomgångar av de berömda utvärderingarna av individuellt socialt arbete som lagts upp som experiment ("case work", särskilt Cambridge-Somerville-studien, 1949) i slutet av 1940-talet och början av 1950-talet. Det sjätte temat är "multiproblemfamiljen" (som det hette på den tiden) – eller "From multiproblem family to multideficit society", där "milstolpsforskningen" representeras av omfattande undersökningar vars resultat ifrågasätter de "case-work"-metoder och angreppssätt som negligerar samhällskriser och samhällsförändringar.

Ingen hänvisade till detta utmärkta arbete. Jag kände inte till boken förrän 1984.

Rolf Stål och Lars Svedberg tog några år senare upp liknande frågor kring forskning i socialt arbete i boken *Det ovissa mötet* (1987). Stål och Svedberg undersökte egentligen några fältförlagda projekt i Örebro och Borås, men det som intresserar mig här är deras presentation av förebilder eller modellprojekt i socialt arbete, Zimbalists "milstolpar" i diskretare, svensk tappning.

Författarnas exempel är Gunnar och Maj-Britt Inghe: *Fattiga i folkhemmet* (1960), sedan Skåforskningen med Gustav Jonssons *Delinquent boys* (1967) med diskussionen om "det sociala arvet" och Anna Lisa Kälvestens 222 *Stockholmspojkar* (1964), som kompletterades med Bengt Börjesons arbeten; till exempel *Om påföljders verkningar* (1966) och *Samtal med K* (1976).

Det tredje exemplet var "Krukis"-forskningen, forskning och dokumentation om Stockholms socialnämnds utredningshem för hemlösa män på Krukmakargatan, med arbeten som Johan Normans och Ragnar Schultzes *Hemlösa män i Stockholm* (1970) och de senare *Vart tar "gubbarna" vägen?*² (Lennart Jonasson & Lars Svedberg, 1979) och *Av ständigt oro* (1980 av Bo Götze, Ronald Penton & Marie Rhodin).

Den fjärde förebilden var Harald Swedners socialekologiskt influerade projekt i Malmö, "area studies" i bostadsområden (bland annat i *Human welfare and action research in urban settings* 1982), och de samtidigt pågående "Skåneprojektet" och "Prostitutionsprojektet" som ledde till två doktorsavhandlingar i sociologi; Sven-Axel Månssons *Könshandelns främjare och profitörer* (1981) och Stig Larssons *Könshandeln – om prostituerades villkor* (1983).

Den femte ”modellen” var de projekt som Ruth Wächter (som också administrerade Skå) initierade i Stockholms stad, och ledde fram till det mångåriga försöksprojektet ”Socialt arbete i förändring”. Det projektet syftade till förslag för organisation och arbetsformer för den socialtjänst som föreslogs av Socialutredningens andra huvudbetänkande. Det här ledde fram till både debatt och forskningsarbete, och flera kritiska granskningar av socialvårdens organisation och förutsättningar, bland annat av mig. (Sunesson 1981; 1985).

De här ”modellprojekten” ansågs originella. De var ifrågasättande, de uppfattades inte som myndigheternas beställningstyckande, de var inte tesbekräftande, och de refererades som förebilder för forskningen under 1980-talet. De avspeglar alla den tid de tillkom i, och ibland var de direkt inriktade på att intervensera i den politiska processen och tillkom paradoxalt nog i några fall efter politiska ingripanden, som ”Skåneprojektet”.

Men vad är nu det gemensamma i de här projekten, de här böckerna, artiklarna och rapporterna? Det finns något i dem som har att göra med en strävan till handlingsrelevans, men också kritik och ifrågasättande, en *stil*.

De representerar inte någon gemensam ideologisk eller vetenskaplig ståndpunkt. Gunnar Inghe var ju socialpatolog och sökte individförklaringar till hemlöshet och utslagning. Gustav Jonsson lämnade den bland läkare florerande socialpatologin och sökte sig mot en reformpedagogisk inriktning (kanske drag av Aichhorn, *Verwahrloste Jugend*, 1925 och säkert av Neill, *Summerhill*, 1960), men samtidigt hade han ett Stockholmssociologiskt intresse för social rörlighet. Norman kombinerade psykoanalytisk teori och handfast omsorgsetik, Swedner var Deweyelev och som forskare (vid denna tid) framför allt influerad av amerikansk socialekologi och gräsrotsaktivism (à la Saul Alinsky, 1971), och jag själv var snarast poststrukturalist och antiideologisk marxist.

Vad menas då med stil i det här sammanhanget? Det är ju inte teori som förenar, det är inte metod heller. Går vi tillbaka till Sidney Zimbaldists läsningar av sina ”milstolpar” finner vi något likartat i själva tonen. Zimbaldist finner kritik och förändringskrav i de ”milstolpar” i forskningen han går igenom trots de stora skillnaderna mellan studiernas upplägg och ansatser.

Men vad är det då, det där gemensamma? Var det helt enkelt tiden, 60 och 70-talet? Tiden för Martin Luther King, Maja Ekelöf och Mao Tsetung, då mina barn älskade Vilse i pannkakan och Fem myror?

Jag hoppas att ni inte tycker att jag är hopplöst högtravande när jag tar en tur ut i vetenskapsfilosofin. Några representanter för den gruppen skulle säga: Det som Sunesson säger är i själva verket typiskt. Typiskt för vad? Jo, följande:

- Vi ser återkommande mönster som bestämmer ett tankesystem i till exempel forskning i socialt arbete, men det är inte en medveten del av tänkandet där, och var det inte 1984, inte för Sunesson heller.
- Tankesystemet är anonymt och autonomt, men det förenas av en förväntan om kontinuitetsbrott. Sådana uppskattas mycket, trots att det-som-var-sant-innan gör motstånd.
- Forskningen på området går fram – inte med en grupp av teser och teorier man är enig om, utan med vad man skulle kunna kalla ett möjlighetssystem med frågor som: Vad är möjligt att säga, vad är möjligt att fråga, vad är möjliga skäl, orsaker och rimliga utsagor?³

Alltså, vi stod inför ett stort möjlighetspanorama. I möjlighetsmängden fanns det man skulle kunna kalla vetbarheter, något som skapats i samhället för att direkt påverka sociala förhållanden, och därför är möjligt att veta något om. Vissa av dessa är lätta att komma åt, andra mycket stora och utmanande. Michel Foucault frågade: Man skriver historien om de experiment man utsatt de medfödda blinda för, men vem skriver om det över hela världen spridda och generaliserade examinerings- och människoprövande system som ordnar oss alla och tilldelar oss plats från barnbördshuset till dödsbädden?⁴ Sådana krav behöver vi kanske inte ställa på våra doktorsavhandlingar, men det Foucault vill peka på är vetbarheter som generell förutsättning för samhällsvetenskapen.

Låt oss se efter i den här forskningen jag just talade om, var det forskning om vetbarheter? Ja, det handlade hos Zimbalist om fattiglagssystemen och urskiljningen av de fattiga i fattiglagarna sedan mer än femhundra år. Sedan gällde det socialstatistik och sociala översikter för samhällsplanering och socialpolitik, som pågått nästan lika länge, forskning om åtgärder för kontroll och reglering av barn och familjer, åtgärdssystem som började utvecklas för över 250 år sedan och som nu verkat i över 150 år.

---

³ Resonemanget påverkat av Ian Hacking (2002) *Historical Ontology*, särskilt kap. 5.

⁴ Se Foucault (2017, s. 235).

Ståls och Svedbergs modellprojekt då, stämmer de överens med filosofin? Ja, i högsta grad. Vad man än kan säga om Gunnar Inghe, så uppmärksammade han hur samhällets institutioner stötte ut, föraktade och misshandlade en grupp av personer, främst hemlösa, missbrukare och äldre. Det gjorde också Johan Normans forskargrupp, men med ett annat perspektiv och en annan människosyn. Gustav Jonssons resultat kring ”det sociala arvet” visade på hur utbildningssystemet, barna- och kriminalvården och arbetslivets institutioner reproducerade klasskillnader och utstötning. Harald Swedner undersökte samhällsbyggandets och samhällsplaneringens apparater och deras klasskaraktär, och de undersökningar i Stockholm som hade initierats av barnavårdsveteranen Ruth Wächter demonstrerade hur socialvårdsorganisationer konsekvent åstadkommer motsatsen till sina officiella mål.

I efterhand är det lätt att se att det var mycket som inte formulerades i de här forskningsöversikterna, därför att det fattades eller underförstods i själva tankesystemet, inte minst det som upprätthåller ordningar för ras, migration, krig och kön.

Ja, då kan vi gå tillbaka till Bredgatan 13 i Lund och sommaren 1984. Tiden och det anonyma tankesystemet och möjlighetssystemet med sina vetbarheter!

Nu blir jag mycket konkret, för nu måste jag börja tala om de människor som jag skulle sätta i gång det här tillsammans med.

Först och främst lät institutionen mig själv påverka vilka jag skulle arbeta med. Från sociologiska institutionen kom Sven-Axel Månsson, f.d. medarbetare i det Swednerska Skåneprojektet och Prostitutionsprojektet. Jag övertygade honom att söka och på Socialhögskolan placera en forskarassistenttjänst från Delegationen för Social Forskning. Redan efter ett halvår hade jag utverkat fler tjänster från samma källa, en anställning som adjungerad professor för äldreomsorgsforskaren Rosmari Eliasson och snart också ett slags forskarassistentanställning på deltid för barnpsykologen och nyblivna psykologidoktorn Gunvor Andersson.⁵ Ålderdomshem och barnhem! Det kunde inte vara bättre, och det passade bra till mina första två projekt som professor. De

---

⁵ Gunvor Anderssons doktorsavhandling var *Små barn på barnhem*. Diss. Lund: Gleerup. 1984.

handlade om fattigdom i Malmö och om användningen av forskningsresultat i socialt arbete.

Vad fanns det då på institutionen innan jag kom dit? Till skillnad från institutionen i Stockholm, som faktiskt kommit i gång med preliminära tjänsteställningar och resurser redan 1977, saknade Socialhögskolan alla formella resurser för forskning och forskarutbildning. Det fanns forskare, som arbetade på fritid och i bästa fall på utifrån betalda tjänstledigheter. Främst var det experten på arbetslöshetskassor,⁶ ekonomhistorikern Per Gunnar Edebalk, också institutionens prefekt. Till min lycka visade han sig förstå vad forskning var för något, hur det gick till och skulle bedömas. Några psykologilärare hade också forskningsbakgrund, men 1984 var de isolerade och snarast anti-forskare, och ville inte ha med oss att göra. En av dem, Eric Olsson, skulle motvilligt ändå närma sig forskningsavdelningen så småningom och bli den förste att disputera, (*Förändring och konflikt*, 1988) och han blev också snart docent efter Månsson, Edebalk och Andersson. Då var det inte självklart, men i efterhand är det tydligt att hans forskning – till skillnad från de andra psykologernas – stämde mycket väl in i det anonyma, omedvetna tankesystemet. I stil låg den nära Svedbergs och Ståls modellprojekt.

Redan innan forskningsavdelningen riktigt kommit i gång hade presumtiva doktorander och forskningsassistenter börjat samlas utanför mitt stora rum på tredje våningen på institutionen. Några av dem hade redan påbörjat projekt i modellprojektens anda, utan att jag hade haft något med saken att göra. Socialsekreterarna Tapio Salonen och Verner Denvall var intresserade av områdesarbete ("sammällsarbete" kallades det ibland på den tiden). Leif Roland Jönsson, som redan var doktorand i sociologi, var intresserad av arbetsmiljön på ungdomsanstalter. Ove Mallander, lärare på skolan, fick ett uppdrag i en utvärdering, men hade under hand börjat fundera på vårdanstalter för funktionshindrade. Matts Mosesson hade tillsammans med en annan socialarbetare från Malmö fått stark uppmuntran av Harald Swedner för arbetet i några områdesprojekt. Per Nyberg kom också från Swedners håll. Han var anställd vid vårdcentralen i Dalby, som en rest av Socialdepartementets satsning på vårdcentraler som skulle samordnas med socialkontor. Lars B. Ohlsson och Hans Swärd var från socialjouren i Malmö och lidelsefullt intresserade av ungdomsforskning och socialhistoria. Kjell Nilsson, sociologi-

---

⁶ Edebalk, P.G. (1975) *Arbetslöshetsförsäkringsdebatten*. Akademisk avhandling. Lund: Ek. hist. föreningen.

doktorand, kom med mig från sociologiska institutionen och arbetade tillsammans med mig i undersökningen om forskningsresultat i socialt arbete. Två andra forskningsassistenter, också egentligen sociologidoktorander, Britt-Marie Johansson och Birgitta Ericson kom in i samma projekt. Efter något år kom Anna Meeuwisse in på forskarutbildningen och blev också hon snart forskningsassistent i vårt Malmöprojekt. Tord Jacobsson kom som externt (DSF) finansierad doktorand för arbete med sin avhandling om områdes- och bebyggelseinriktad äldre forskning.

Jag har just nämnt 14 namn, på 14 personer i åldrar mellan 25 och 40 år, som var en grupp, en delvis tät arbetsmiljö från 1984 och några år framåt. Alla utom Birgitta Ericson och Britt-Marie Johansson skulle disputerar i socialt arbete. Av de tolv som skulle disputerar i socialt arbete var elva män och en kvinna. Vi rekryterade naturligtvis fler kvinnor än så, och ytterligare någon (som A.-C. Gullacksen, funktionshinderforskare som disputerade 1999)⁷ av de första kvinnliga doktoranderna kom också så långt som till doktorsexamen, men kvinnorna sade inte upp sina andra, ofta säkra jobb under den tid då doktorandstudierna inte var finansierade med anställningar. Därför blev de inte med i gänget som männen, och är heller inte professorer och docenter idag. Det blev däremot den första kvinnan som disputerade hos oss (1995), Marta Szebehely, handledd av Rosmari Eliasson.

Alla de här arbetskamraterna forskade om vetbarheter i den mening jag gett det begreppet. Men, säger ni nog nu, vad är det som *inte* är vetbarheter?

Jag är ledsen om jag uppfattas som oartig nu, men den största icke-vetbarheten i den här branschen är *sociala problem*. Detta gäller samtidigt som begreppet ständigt används som en nästan konstituerande del av bestämningen av vad forskningsämnet socialt arbete är, till exempel på den här Socialhögskolans hemsida. *Sociala problem* är inte vetbara. De är tyckbara och påståbara. Men tyckandet är i sig av vetenskapligt intresse, och några av de forskarstudenter jag just nämnde har i sina avhandlingar undersökt lanseringen av ”sociala problem” i myndigheternas försök att kontrollera barn och ungdomar (Swärd, 1993, Ohlsson, 1997). Jag ska inte krångla till det här för mycket, men själva grundbetydelsen av ordet problem (från grekiskan, det som kastats fram, som framställts i en diskussion) förutsätter en anmodan till lösning, som ett schackproblem eller ett matematikproblem. När man säger att något är

---

⁷ *När smärtan* blir en del av livet. Lund: Socialhögskolan 1997

ett ”socialt problem” utgår man från att någon ”har ett socialt problem” som borde lösas – gärna av en myndighet. Problemställandet har övergått från spelet eller filosofin till en part, en intressent. Begreppet blir en legitimering av själva ingripandet, ”lösningen”. Politiker, myndigheter och journalister älskar begreppet, eftersom det omges av ett slags pseudoobjektivt skimmer. Men det forskningsbara är själva samhällsbekymret.

Mina doktorander lärde sig snabbt att undvika begreppet, och det var inte så svårt att bekämpa det med hjälp av socialkonstruktivistiska manifest (*Constructing Social Problems* av Spector och Kitsuse, 1977, var ett bra exempel), eftersom den radikala socialkonstruktivismen då var på modet. I stället kunde vi gemensamt läsa många böcker och undersöka fattigvården, ungdomsanstalterna, dårhusen och socialbidragssystemen⁸. De ständiga seminariernas slagord var: avkommunalisera tanken! Tänk som en forskare, inte som en kommunaltjänsteman! Det här innebar också gemensam ideologikritik, tillbakavisande av idéer om det sociala arbetets traditioner som det alltid godas historia, och andra försök att lansera osanna yrkesideologier.

Vad har jag då sagt: Jo, jag tror inte att man ska söka efter ”kärnan” i ämnet socialt arbete. Jag tror att det är möjligt att få kunskap om det som är vetbart, skapat av samhällen, samtidigt som det som verkligen finns är historiskt bestämt, och det gäller också tanke-system och forskningsstilar. Som samhällsforskare står vi inför ett stort fält av möjligheter. Det finns hela tiden frågor som är möjliga att ställa, samhällskomplex som det är möjligt att veta något om. Inskränk inte blicken, vidga den.

(Den här texten är en mild omarbetning av en föreläsning som jag höll den 6 maj 2022 med anledning av Socialhögskolans 75-årsjubileum. Det mesta av föreläsningsformen är kvar.)

---

⁸ Böcker vi läste tillsammans var Crowthers *The Workhouse system*, Birgit Peterssons *Den farliga underklassen*, Geremeks *Den europeiska fattigdomen*, Donzelots *The Policing of Families*, Anders Åmans *Om den offentliga vården*, och Foucaults *Övervakning och straff* och *Vansinnets historia* och litet senare Steinmetz’ *Regulating the social*. Se referenslistan.

Referenser

- Aichhorn, A. (1925) *Verwahrloste Jugend*. Wien: Internationaler Psychoanalytischer Vorlag.
- Alinsky, S. (1971) *Rules for Radicals. A pragmatic primer*. New York: Random House.
- Andersson, G. (1984) *Små barn på barnhem*. Akademisk avhandling. Lund: Gleerups.
- Brante, T. (1987) Om konstitueringen av nya vetenskapliga fält – exemplet forskning i socialt arbete, *Sociologisk forskning*, 24(4): 30–60.
- Brante, T. (2003) Konsolideringen av nya vetenskapliga fält – exemplet forskning i socialt arbete. I: Högskoleverket (red.) *Socialt Arbete. En nationell genomblysning av ämnet*. Stockholm: Högskoleverket.
- Börjeson, B. *Om påföljders verkningar*. Stockholm studies in educational psychology: 1966
- Börjeson, B. (1976) *Samtal med K*. Stockholm: AWE/Gebbers.
- Crowther, M.A. (1981) *The workhouse system, 1834 – 1929*. London: Methuen.
- Donzelot, J. (1979) *The policing of families*. Engelsk översättning. New York: Pantheon.
- Edebalk, P.G. (1975) *Arbetslöshetsförsäkringsdebatten: en studie i svensk socialpolitik 1892–1934*. Akademisk avhandling. Lund: Ekon. hist föreningen.
- Emigrationsutredningen (1913) *Betänkande i utvandringsfrågan och därmed sammanhängande spörsmål*, av Gustav Sundbärg. Stockholm: Nordiska bokh.
- Foucault, M. (1983/2010) *Vansinnets historia*. Svensk översättning. Sjätte svenska utgåvan. Lund: Arkiv.
- Foucault, M. (1987/2017) *Övervakning och straff*. Svensk översättning. Femte svenska utgåvan. Lund: Arkiv.
- Geremek, B. (1991) *Den europeiska fattigdomens betydelse*. Svensk översättning. Stockholm: Ordfront.
- Gullacksen, A.C. (1997) *När smärtan blir en del av livet*. Akademisk avhandling. Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.
- Götze, B., Penton, R. & Rhodin, M. (1980) *Av ständig oro*. Stockholm: AWE/Gebbers.
- Hacking, I. (2002) *Historical ontology*. Cambridge, Mass: Harvard U.P.
- Holmberg, P. (1970) *Välstånd med slagsida. Låginkomstutredningen 1, i sammandrag*. Stockholm: Allmänna förlaget.
- Högskoleverket (red.) (2003) *Socialt Arbete. En nationell genomblysning av ämnet*. Stockholm: Högskoleverket.
- Inghe, G. & Inghe, M.-B. (1960) *Fattiga i folkhemmet*. Stockholm: Stadsarkivet.
- Johansson, S. (1970) *Om levnadsnivåundersökningen*. Stockholm: Allmänna förlaget.
- Jonasson, L. & Svedberg, L. (1979) *Vart tar "gubbarna" vägen?* Lund: Studentlitteratur.
- Jonsson, G. (1967) Delinquent boys, their parents and grandparents. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 43(Supplement 195).
- Jonsson, G. & Kälvesten, A.-L. (1964) 222 *Stockholmspojkar*. Uppsala: A&W.
- Korpi, W. (1970) *Fattigdom i välfärden*. Stockholm: Tiden.

- Larsson, S. (1983) *Könshandeln – om prostituerades villkor*. Akademisk avhandling. Stockholm: Skeab.
- Månsson, S.-A. (1981) *Könshandelns främjare och profitörer*. Akademisk avhandling. Lund: Doxa.
- Neill, A.S. (1960) *Summerhill : A radical approach to child rearing*. New York: Hart.
- Norman, J. & Schultze, R. (1970) *Hemlösa män i Stockholm*. Stockholm: Stadskansliet.
- Ohlsson, L.B. (1997) *Bilden av den hotfulla ungdomen*. Akademisk avhandling. Lund: Värpinge ord och text.
- Olsson, E. (1988) *Förändring och konflikt*. Akademisk avhandling. Lund: Studentlitteratur.
- Petersson, B. (1983) *Den farliga underklassen*. Umeå: A&W.
- Powers, E. & Witmer, H. (1951) *An experiment in the prevention of delinquency – the Cambridge – Somerville youth project*. New York: Columbia.
- SOU 1931:20. *Arbetslöshetens omfattning, karaktär och orsaker*. Arbetslöshetsutredningens betänkande. Socialdepartementet.
- Spector, M. & Kitsuse, J. (1977) *Constructing Social Problems*. Menlo Park, CA.: Cummings.
- Steinmetz, G. (1993) *Regulating the social*. Princeton, NJ: Princeton U.P.
- Stål, R. & Svedberg, L. (1987) *Det ovissa mötet*. Stockholm: Rabén och Sjögren.
- Sunesson, S. (1981) *När man inte lyckas*. Stockholm: AWE/Gebers.
- Sunesson, S. (1985) *Ändra allt!* Stockholm: Liber.
- Swedner, H. (1982) *Human welfare and action research in urban settings*. Stockholm: Liber.
- Swärd, H. (1992) *Mångestädes svårt vanartad*. Akademisk avhandling. Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.
- Szebehely, M. (1995) *Vardagens organisering*. Akademisk avhandling. Lund: Arkiv.
- Zimbalist, S.E. (1977) *Historic themes and landmarks in social welfare research*. New York: Harper & Row.
- Åman, A. (1976) *Om den offentliga vården*. Stockholm: Sveriges arkitekturmuseum och Liber.